

Locuinti'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactionii

e in

Strat'a tragatoriului

(Lóvész-utca), Nr. 5.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decat numai de la corespondintii regulari ai „Federatiunii.“ Articlii trimisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Joui-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune :
 Pre trei lune . . . . . 3 fl. v. a.
 Pre siesse lune . . . . . 5 „ „
 Pre anulu intregu . . . . . 10 „ „

Pentru Roman'i'a :
 Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
 Pre 6 lune 16 „ = 16 „ „
 Pre 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni :
 10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrala.
 pentru fiesce-care publicatiune separatu. In loculu deschisu 20 cr. de linia.
 Unu esemplariu costa 10 cr.

Avitare de prenumeratiune la Diariulu

FEDERATIUNEA

(Cursulu annului VI. Sem. II.)

Appropiandu-se allu doile semestru in annulu cur. toti acei onorab. dd. citatori ai diariului nostru, a caroru abo-mentu espira cu 30 Juniu (12 Iuliu. n.) st. v. sunt rogati cu tota stim'a sa se binevoiesca a grabi cu reinnoia prenumeratiunii, ca-ce intardiatele inuatiuni causa ierregularitate in spe- siune si preadese ori face imposibile amitterea esemplarielor la prenume- tati tardiu insinuati, ca-ce tipariulu ndu scumpu si spesele, de trei anni coce appropie duplicate, nu potemu cari esemplarie superflue, decatu nu- ni cate sunt neapertat trebuintiose atru eventualile reclamatiuni. — To- data insistemu, mai multu ca alta na, a roga pre acei onor. dd. cari nt in restantia cu pretulu diariului ni pre 2 semestre, alii pre 3, ba iaru si pre 4 semestre) ba, dieu, iaru si cu allu marceloru postali, ca binevoiesca a lua in drepta consi- ratiune situatiunea unui diariu, care are neci unu ajutoriu, a fara de ni prenumerantiloru sei, — si se nu ardie a-si refui socotelele, usiorandu a acest'a sarcin'a cea grea si plina saciuniloru Redactorulu propriariu. fine rogamu pre amicii de principie se staruesca in acelle parti unde differentismulu e mai grossu, a des- pti sentiu de cetire si aplecarea e spriginirea interprinderiloru litera- r, pentru ca indesiertu voru lupta si erifica particularii, de nu voru fi spr- ititi de marele corpu allu natiunii.

Conditiiunile de prenumeratiune re- anu ca pana aci si se vedu in fruntea iariului.

Numele, conditiunea, locuinti'a si st'a a se scrie legibilu. Prenumerarea a mai inlesniciosa si cu spese mai pu- ne este prin assemnatiuni postali.

Redactionea.

Pest'a, 9. Jul. 27. Jun. 1873.

Tote camerele legiuitorie d'in Au- ro-Ungari'a tienu feriele; — sessiunea orta invita pre diplomati, ministri, de- tati, etc. a gustá la tierra placerile legiaturei, sau a cercá la scaldatori urite distractiuni. Diuaristii inse, tre- se impla columnele, si, daca mate- a interessante, prospeta, etc. lipsesce; nta se rumege celie vechie. Asiá dia- stic'a unguresca face commentarie a pr'a activitatii camerei in sessiunea cuta. Unele si a nume „Magy. Politi-“ — acestu favoritu allu toturoru gu- neloru cate s'au perondata, — affla activitatea camerei ung. au fostu bo- ta in felu de felu de institutiuni si te de reforma, prin urmare, subven- onat'a este prea multumita de resul- tatele cascade, firesce pentru stapani, ce pentru poporu vai ce pucinu s'a cutu.

Cu privire la a dou'a impacatiune a Croati'a, tote diariile ung. cari mai ante recommendau cu intefire minis- triului si camerei cea mai aspra si ne- rtiatoria purcedere, asta-di canta anuri intru onorea lui Szlavi si intiel- ptiunii intielleptului tierrei, cari sciura a multu tactu a legá acesta rana pre

trupulu statului ung. — ca-ce vindeca- rea este lucrulu timpului. Nu asiá „Re- form'a“ organulu Dlui Lonyai, care pre- tinde ca s'ar fi facutu prea mari conces- siuni Croatororu, despre cari nu este inca securu de voru fi multumiti de catu li s'au datu si neci decatu nu se pote impacá cu modulu cum s'a desle- gatu cestiunea financiaria, pentru ca „clausula“ ce s'a pusu la eventual'a re- visiune a procentuatiunii, candu si re- stulu confinielor militari inca nepro- vincialisate s'ar provincialisá, este — dice „Reform'a“ — una porta larga pre care voru essí noue pretensiuni d'in partea Croatororu. Firesce si cu totu dreptulu, ca-ce schimbandu-se situatiu- nea teritoriale nesmintitu trebeu ca se se schimbe si cea financiaria, „Refor- m'a“ inse, precum se vede, nu afatu in asta privintia are temeri, ci mai vertosu pentru eventualile pretensiuni de natura politica. Dieu, de aceste inca se potu face fara ca „Reform'a“ se aiba causa de a se superá. Ce va dice inse acestu organu Lonyaiandu candu se va pretinde ca se se regulede odata si cestiunea Transilvaniei, initiata chiaru de patro- nulu „Reformei“ si lassata balta de D. Lonyai, indata ce, vedendu resultatulu alegeriloru, nu mai avea temere, ca nu ar poté face totu ce ar fi vrutu, daca ar fi statu la putere. D. Slavi au gasitu mosenire de la Lonyai trei cestiuni afiate si neterminate de predecesor- ulu seu, adeca, a fara de cea croata, inca doue: cea serbesca si cea transilva- na-romanesca, prim'a este deslegata, vomu vedé daca i va succede Dlui Slavi a deslegá spre multumirea respectiv- oru si celle lalte doue. De nu-i va lipsi bunavoint'a, i va succede de siguru, dar ni-se pare ca ministeriulu ung. nu dá acestoru doue cestiuni important'a, ce intr' adeveru o au, si d'in altu punctu de vedere le considera. De se va purcede, precum s'au inceputu, cu terrorismulu ici si colo, daca semnele ce le vedemu in Zarandu si Fagarasiu ne indrepta- tiescu a face conclusiune la urmari, apoi ministeriulu nu are cugetu curatu cu serbii si mai pucinu inca cu romanii, dar se o scia ministeriulu ca cestiunile aceste chiaru ca si a Croatiei nu se taia cu ascutisulu terrorismulu, ci numai se deslega, altcum se voru invenina si mai multu, foculu va arde in spudia, era occasiunea d'a prinde flaccare, nu va lipsi intru acestu imperiu bifurcatu, ce porta in sine germinale dissolutiunii. — Nu numai ca lipsesce ministeriulu ung. bunavoint'a, dar intentiunea lui cea rea este invederata candu esplica si ap- plica legea de nationalitati, candu prin ucasurile ministriului de interne se facu illusorie si acelle pucine garantie, ce se dedesse nationalitatiloru, ce e dreptu mai multu in aparintia de- catu in realitate. — Candu se dis- cutá acesta nefericita lege de natiu- nalitati, noi, cu occasiunea discussiunii gen. am caracterisatu-o de unu escamo- tagiu politicu (politikai szemfényvesz- tés) dar atunci am fostu imtempinati de murmurulu magiariloru d'in camera si de invectivele diarielor magiare, in- criminandu-ne ca banuimu intentiunile celle curate alle camerei. Dorere ca scurt'a experientia abié de patru anni veni a constatá ca banuel'a nostra era prea intemeiata. — Deputatii rom. dea- kisti, preamultumiti de garantiile cup- rinse in acea lege, diceau ca avemu terrenu de ajunsu a ne miscá si a ne

validá drepturile de limba: in municii- pie si la judecatorie.

Poftimu! Dloru, cum gassiti treb'a astadi? Ce diceti la partea relativu la limba d'in processulu discipl. a judelui de la judecatori'a reg. de Dev'a? Ce diceti la ucasele sau fermanele Dlui Szapári? Dacu sentiulu, nu de natiu- nalitate, ci de dreptate allu DV. vi siop- tece, ca se splica si se applica bine le- gea, atunci spriginiti si mai de parte pre acestu ministeriu cu sucitur'a si resucitur'a legii, era dacu credeti, ca stapanii calca si prim'a detorintia ce li o impune ratiunea legiloru „Patere legem quam fecisti ipse!“ atunci vedeti de indreptati fals'a situatiune in care ve affati. Cutediati o data, pentru Ddiu! a ve redicá versulu ca mediocitori ce ar trebú se fiti, si dati espressione viua nemultumirei vostre, ca-ci altmintrea este de desperatu si cu voi ca si cu mi- nisteriulu vostru, acestu tata de scaiu, pre care cu purcederea sa actuale nu merita ca se aiba partita intre Ro- mani.

Limba romana eliminata din officiu.

Daca e dreptu, ca la crearea noului sistemu dualisticu, stapanitorii nostri au luat de basa principiulu: Se con- tactamu cu cea lalta natiune domito- ra preste Lait'a chiaru si cu risca- rea unoru drepturi fundamentali, pre cari se basedia constitutiunea magiara, numai se isbutima a ne pune odata in scaritia si apoi apucandu frenel guver- narii, se cladimu cu incetulu la marele zidu natiunale ung. si se coplesimu pre celle-lalte nationalitati din tierra pana candu aceste nu voru fi desbracate chiaru si de drepturile fundamentali ce se re- ceru la essistintia unui poporu, de drep- turile inalienabile, de odata cu omulu, — atunci trebeu se marturisimu, ca celle ce se petrecura de vre-o cate-va lune incóce in Comitatu Zarandu, si cari formeza obiectulu desbateri repre- sentantiei extraordinarie a Comitatu Zarandu din 30 Juniu a. c. sunt numai niscari simple consecintie naturali alle acellui principiu.

Onorabilii cetitori ai acestui diurnalul voru fi informati dejá din corespondin- tia „Interegnulu in Zarandu“ precum si din desbaterile dietali. ca gravame- nele redicate din partea representantiei Comitatu Zarandu la dieta pentru violarea §. 27. din legea de natiuni- tate in ceea ce privesce numirea de co- mite supremu neromanu, a remasu fara resultat si celle-lalte substernerii inaintate totu acellui-a-si corpu legislativu.

Acum am ajunsu — treptatu — si mai departe, acum dupace prin inaltulu si parintesculu ministeriu de interne ni se cassara sigilele cu inscriptiune latina si romana si se procurara sigile cu in- scriptiune eschisivu magiara, din indu- rarea parintesculu guvernulu amu ajunsu acolo de ni se rapese dreptulu folosirei limbei materne in officiu.

Nu am de scopu a scrie ieremiada in acésta materia, cu tote ca obiectulu cellu punu in vederea on. publicu ceti- toriu, aru meritá acésta, vinu numai a inregistrá faptulu, asiá cum este, fara a-lu mai ilustra, de-ora-ce singuru de sine se illustrédia d'ajunsu. — Noulu comite supremu cercetandu tote officia- tele administrative atatu din centru catu

si din cercu, in scrisoreea sa adresata vice-comitelui afirma a fi afflatu, ca la tote officiolatele se intrebuintiedia apro- pe eschisivu numai limb'a romana, pre langa desconsiderarea limbei oficiale a statului, a limbei magiare, asiá, dupace conformu §. 5. din legea de natiuni- tati, numai acei officiali se potu servi de limb'a protocolara a jurisdictiunei, cari in limb'a statului n'au destula des- teritate, si dupace officialii Cottului Zarandu posedu perfectu limb'a statu- lui, cea magiara, officialii de aici nu se potu folosi de favorulu ce li dá legea, deci invita pe vice-comite pen- tru luarea mesurororu necesarie pen- tru sistarea acestei abateri de la dis- pusetiunile legii, totu odata lu-invita a indrumá pre officiali la stricta observare a legii, facundu-i responsabili pentru neobservarea legii.

Facia cu acésta ordinatiune vice-co- mitele, basatu pe conclusele represen- tantiei, aduse in privint'a folosirei lim- bei, precum si basatu pre usulu de pana acum, in relatiunea sa adresata Comi- telui supremu da deslucirea, ca limb'a romana, ca un'a ce este decretata de limba oficiale, coordinata cu cea ma- giara, numai intru atát'a se intrebuint- iedia in affacerile oficiale; pe langa cea magiara, incatu acésta o concede legea, adeca incatu officialii de comitatu in affacerile loru oficiale, din necunoscin- tia limbei statului, se lupta cu greu- tati; amintesce apoi ca unele ordina- tiuni pentru aceea se comunica in limb'a romana, de-ora-ce acelle se tra- mittu pentru commune, unde limb'a ma- giara e necunoscuta, era pentru a platí traducatoriu li lipsescu spesele; afara de aceea sunt officiali atatu in centru, catu si la officiele esterne, cari sau prea pucinu, sau neci decatu nu posedu limb'a statului, acestoru-a deci chiaru in sensulu legii este a li se concede es- ceptiunalminte, usuarea de limb'a pro- tocolara a jurisdictiunei; — totu odata vice-comitele adauge, ca in ceea ce pri- vesce suprainspectiunea de statu si in- teressele administratiunei, substernerile si relatiunile se facu si in limb'a ma- giara.

Cam acestu-a e cuprinsulu relatiu- nei vice-comitelui, carea fiindu substern- nuta la ministeriulu de interne, acestu-a in ordinatiunea sa sustiene intocmai ca comite supremu, ca usulu ce s'a incui- batu in Zarandu in respectulu folosirei limbei este in contra legii, de-ora-ce officialii dupa relatiunea comitelui su- premu sciu toti unгурesc'a, deci mini- steriulu impune vice-comitelui sistarea usului ilegalu de pana acum, adeca in- trebuintiarea limbei romane pe langa cea magiara, era despre resultatulu se re- portedie.

Pe acésta ordinatiune, in absintia vice-comitelui protonotariulu in re- latiunea sa areta, — ca dupace acea affirmatiune a Comitelui su- premu. ca officialii Comitatu Zar- andu ar fi perfecti in cunoscentia limbei magiare, nu este in consonantia cu rea- litatea, si dupace neci aceea argumen- tare a ministeriului, ca si candu de fa- vorulu concessu prin lege pentru intre- buintiarea limbei protocolare a jurisdic- tiunei din partea officialiloru, cari nu sunt destulu de versati in limb'a statu- lui, numai la incepatu candu s'a pusu in efectuire legea de nationalitate, s'ar poté folosi, nu este espressu nicairi in lege, asiá din aceste motive, precum si

din motivulu, că după convingerea Sa, ordinațiunea ministeriale e contraria cu legea, și între impregiurările de aici daunosa și neesecutarea basată pe §. 53. din art. 42. din a. 1870. se roga pentru substernerea relațiunii la ministeriulu de interne, pentru ca acestuia în privința întrebunțierii limbilor oficiale, să approve usulu de până aci.

În urm'a substernerei acestei relațiunii a vice-comitelui substitutu, ministeriulu în nou'a sa ordinațiune respinge cu indignațiune acea asertiune, ca și când în Comitatulu Zarandu, afara de limb'a magiara, ar mai pot' figurá și alta limbă — oficiale aducandu de argumentu, că în tota Ungari'a numai una limbă oficiale există și acest'a e limb'a magiara, recunoșce că legea face amintire și de întrebunțierea limbii protocolare a jurisdicțiunii, dar despre acest'a numai acolo pote fi vorba unde întrebunțierea limbii magiare este impuneată cu greutate; în Zarandu înse astfelu de greutate, conformu relațiunii motivate a Comitelui supremu, nu subversedia, ergo usulu din Zarandu e ilegalu; era acea afirmatiune, că favorulu ce-lu dá legea exceptionalmint' pentru officialii neversati în limb'a statului, a fostu numai provisoriu, ministeriulu și-o sustiene de nou argumentandu, că în Ungari'a numai una națiune politica există, unic'a și nedespartită națiune magiara.

Totu în acest'a ordinațiune ministeriulu după cum am auditu cu ocasiunea dezbaterii, și-exprime mirarea, cum se și pote presupune, că în statulu magiaru se se afle și astfelu de officiali, cari se nu aiba cunoscinti'a limbii oficiale a statului, cu atât mai puțin astfelu de officialu, obligatu prin juramentu la Constituțiunea statului și sustinerea legii, care în decursu de mai multi ani întrelasá, a invetiá limb'a statului; — din tote aceste ministeriulu în sine și sustiene și mai departe ordinațiunea de mai înainte, impunendu Comitatului esecutarea acestei ordinațiuni, era despre rezultatu a reportá.

Între astfelu de impregiurări protonotariulu Sigismundu Borlea, ca vice Comite substitutu, ne aflandu-se îndreptat' a pune în efeptuire ordinațiunea ministeriale, basatu pe §. 58. din art. 42 se adresedia către comitele supremu pentru conchiamarea reprezentanției la ședința extraordinaria.

În urm'a carei-a apoi s'a și conchiamatu membrii reprezentanției pre 30 Iunie a. c.

În 30 Iunie adunandu-se cu mare greutate membrii romani, — din caus'a povoiului de ploia, care închise în multe părți comunicațiunea, pre cându membrii magiari sub comand'a protofiscului de Comiatu Dr. Sigismundu Reichenberger se grabira a participa mai totu, de cu bunu tempu, — după ce se dede cetire, în ambele limbe, actelor indicate mai susu, D. Nicolae Mihaltianu, protopopu și directoru gimnasiului din Bradu aretandu cu date necontestavere, că în Comitatulu Zarandu în urm'a concluseru aduse de către vohi'a reprezentanția, sunt declarate de limbe oficiale limb'a romana și cea magiara de o potrivă, coordinata un'a facia cu alta, și aceste concluse s'au observatu și în trecut și se observa și în presentu, după ce aceste concluse sunt trecute în usu, era vice-comitele Comitatului facia de ordinațiunile ministeriale a apertu numai usulu legalu, precandu ministeriulu impune pentru acestu Comiatu de unic'a limbă oficiale: limb'a magiara, — face propunerea, ca pre bas'a §-lui 58. din art. 42. de la 1870. înainte de a-se esecutá ordinațiunea ministeriale, reprezentanția Comitatului să faca substernere la ministeriulu reg. de interne, ca acest'a, pre bas'a motivelor cuprinse în relațiunile vice-comitelor în cele ce privesc întrebunțierea limbilor oficiale în acestu Comiatu să approve usulu de până acum, era încatu ministeriulu n'ar cede de la ordinațiunile emanate în acest'a privința, vice-comi-

tele se îndruma a esecutá ordinațiunea ministeriale.

Facia de acest'a propunere se scoldá corifeulu magiarilor de aici: Dr. Sig. Reichenberger, carele uitandu că officiulu de proto-fiscu comitatensu lu obține de unu tempu îndelungatu chiaru numai din increderea (?) romanilor, cari formedia maiortatea preponderanta a reprezentanției, și uitandu că, ca medicu ce este, nu-i stá prea bine a jocá pe politiculu, face contr'a propunere, ca după ce ministeriulu în caus'a limbii s'a dechiaratu de já de 2. ori destulu de precisu, ordinațiunea ministeriale să se pona numai decatu în efeptuire, era încatu prin acest'a ordinațiune se vateama usulu de până acum, în acest'a privința să se faca substernere la dieta.

Reprezentanția, după ce din partea romanilor s'a respinsu acea asertiune nefundata, ca și cându relațiunile substernute ministeriulu de către vice-comite ar prejudecá dreptulu reprezentanției d'a-se pronunță în acest'a cauza atât de momentosa cellu puțin odata, și după ce cu legea în mana s'a redusu la adeverat'a valoare și afirmatiunea forte curiosa, produsă din partea magiarilor și anume din partea unui advocatu, că ministeriulu este chiamatu, după opiniunea Dsalle, a explicá, în casuri contraverse, legile, și cum-cá acest'a cauza nici nu pote fi obiectulu dezbaterii reprezentanției, totu după opiniunea numitului advocatu, dandu-se din partea romanilor espressioni sentimentului profundu de mahnire, că dacă reprezentanția vechia, care a fostu compusa mai multu din poporu, ni-a lassatu de ereditate, seump'a nostra limbă materna, noi, reprezentanția noua, compusa mai multu din carturari, să pastramu cellu puțin acestu clinodiu sacru, în contr'a a ori-ce periclu, până acolo, până unde ni permitu limitele legii, — cu maiortate de voturi a primitu propunerea D. N. Mihaltianu.

Erá interesant'u a vedé scen'a cându înainte de votarea nominală, protinșu frații magiari, verosimilu cu cugetiulu, că voru aduce în trema și voru face, presiune a supr'a officialilor romani ceea ce înse nu li-a succésu, nepotendu capetá neci macaru unu votu romanu, cu tote că între ai loru, mai alessu din partea corifeului, s'a verbatu de cu bunu tempu, doi membri ai reprezentanției din poporu, vedendu că nu se enuncia după numerulu vorbitorilor, se dusera cu óre-care ingrigire către comitele supremu, întrebandu, că dacă e de lipsa, și altcum nu se pote decide, sunt gât'a și ei a vorbi pentru propunerea D. protopopu, firesce că n'a fostu lipsa să vorbesca.

După tote aceste cutediu a întrebá, óre art. 44. de la 1868. publicatu în camer'a tierrei, are valoare legale sau este numai o fictiune? și dacă are valoare și se considera de lege, óre după acestu art. 44. de lege, are jurisdicțiunea dreptu de a-si decretá de limbă oficiale protocolara pe langa limb'a statului și un'a din limbile ce domnescu pre teritoriulu seu propriu? și dacă jurisdicțiunea posedă acestu dreptu garantatu în §. 2. din amintit'a lege neconditiunatu și nu ca în §. 5., pre ce basa se afla indemnatu ministeriulu reg. ung. de interne a cassá usuarea la officialatele administrative a altor limbă protocolare alle jurisdicțiunii comitatului, și a obtrude eschisiva întrebunțierea limbii magiare, în contr'a protestului întregii preparatiuni din acestu comit., fără diferința de naționalitate și confesiune? de-ora-ce, precum indigetaramu, și mai susu, chiaru insi-si magiarii înca propusera a-se face gravamenu, — pentru acest'a violare, — la Camer'a tierrei!!!

Argu.

Cestiunea independenției complete a Romaniei.

De la 1869 incoce, asta-di pentru a doua ora este pusă la ordenea dilei ce-

stiunea „independenției complete a Romaniei.“ În numerii precedenti amu avutu de mai multe ori ocasiune d'a atinge acest'a cestiune, înse fără ca se ne fi ocupatu de ea mai inadinsu; și nici acum n'avemu de cugetu a o luá în pertractare meritoria din partea nostra, ci voim numai să punemu în vederea cetitorilor nostri unu estrassu din mai multi articli ai diariului „Romanul“, care se ocupa de acest'a cestiune cu totu adinsulu. Avemu înse d'a permite din capulu locului, că „Romanulu“, din consideratiuni plausibile, combate ideea d'a proclamá independenția Romaniei în impregiurările nefavorabile de asta-di, și în form'a cum se offere ea din partea inamicilor seculari ai poporului romanu.

„Independenția completa — dice „Romanulu“ — este una aspiratiune atât de înaltă și legitima a tuturor Romanilor, încatu acei-a, cari nu cugeta a supr'a situațiunii și a impregiurărilor esteriore, se potu farmeca cu magiculu cuventu de „independenția“ și atrage ori-candu în celle mai periculoase rateciri. Regimulu actualu a vedutu puterea acestui principiu, a vedutu folosele ce pote trage din exploatarea lui, și cugetarea cea mai culpabila l'a indemnatu a-lu exploată. . .

Spre a delaturá din inceputu ori-ce ecivocitate și ori-ce pretextu de polemice desierte cu adversarii nostri vomu declará, că principulu independenției complete remane pentru noi totu una santa aspiratiune, la a carei realizare vomu tinde necurmatu. dara pentru dobandirea carei-a nu vomu pune nici-odata în periclu existința autonoma a Romaniei, garantata de celle șapte poteri europene. Avemu tempulu și libertatea d'a acceptá, d'a ne intari câtu mai multu, d'a alege momentul și d'a nu deveni deplinu independenți, decatu atunci candu propri'a nostra putere ar fi intru acest'a agentulu principalu. Nu vomu primi nici-odata independenția ca una pomana de la acelle poteri, cari au urmaritu și urmarescu mereu aservirea nostra, că-ce după anticulu invetiamentu „Timeo danaos et dona ferentes“ ne tememu de vecinii inamici ai neamului romanescu, chiaru atunci candu ni adducu daruri.

Este unu adeveru istoricu, că Romania detoresce reconstituirea sa preponderanției politice franco-anglese, care în urm'a resbelului de Crimea avea una iniuriere decisiva în consiliile poterilor europene. Acest'a preponderanția crescú înca în urm'a resbelului Italiei, și aceste impregiurări detorâm approbarea derogarilor nostre de la testulu conventiunilor din Parisu.

Ori-cine va consultá protocollele conferințelor europene în cestiunea romana va vedé că numai Franci'a și Englițter'a, la cari se allipiá și Itali'a, spriginira totu-de-un'a aspiratiunile Romaniei și li dobandira sanctiunea. Totu din aceste acte se va convinge ori-cine, că poterile contr'a caror'a preponderanția franco-anglesa trebuia să lupte, spre a smulge cu mare anevoinția câte unu avantaju pentru Romania, au fostu mai antái și mai cu seama Austri'a, apoi Russi'a și în câte-va chiaru Prus-si'a, a carei neutralitate relativa nu cutediá să supere pre bun'a sa vecina de la Nordu.

„Romanulu“ areta apoi, că acest'a lupta a Austriei, Rusiei și Prusiei contr'a politice franco-anglese în Orientu n'a fostu provocata atât din ostilitate către Franci'a, câtu mai vertosu din rivna a supr'a Romaniei, și după aceea continua :

„N'a potutu nimeni să uite cu ce furia s'au redicatu Austri'a și Prusii'a a supr'a Romaniei în urm'a desastrului Franciei. Acest'a Prussia, prin care asta-di, d'icu unii că vomu dobandi independenția, în 1871 ni tramittea consuli cu beratu turcescu, de și mai înainte de resbelu totu ea si-accreditasse directu aginții în Romania, și nu mai comunicá cu guvernulu romanescu de câtu priu

cellu turcescu. Nu este ore acest'a un proba, că singura puterea și protecțiune cu care ne acoperiá Franci'a facea mai înainte de resbellu Prusii'a și mai binevoitoria pentru noi?

Si acest'a Austria, care se dice asta-di ne va sustiené la proclamarea independenției, nu ni a impusu ore data după ultimulu resbellu tote un linteie, pre cari nu cutediá a ni le pune precandu Franci'a era în putere? N'a adoptatu ore și ea de indata beratrele, n'a deschisu cestiunea Portiloru ferru spre a o resolve în favore-i, și prarii sei de prin orasiile Romaniei luara indata una atitudine insolentă cu Romanii? Acest'a nu este o proba nedisputabila, că infrangerea Franciei a incuragiatu pre Austri'a procede indata la fapte, cari s'o appie de implinirea scopului seu?

Nebunu sau tradatoriu ar fi acellu care ar admite, că pre vecinici inamici ai Romaniei, cari eri înca voiâu să reduca la starea de pasalicu turcescu i-a luat de-odata dorulu de noi și vescu a ne proclamá independenți.

(Va urmá.)

Camer'a Ungariei.

Ședința de la 1. Iuliu 1873.

Presedintele Bitto deschide ședința la 10 ore a. m. După verificarea procesului verbal d'în șed. trecuta se prezinta mai multi petitiuni. Carl Fabrizio prezinta petitiune comunității scaunale și opidane Sedisor'a, privinți'a modificării dispuștiunilor a de lege 44 din 1868, ce vateama drepturile detorințele cetățienilor ne magiari.

La ordina dilei este dezbatterea specială a su pr'a bugetului ministeriulu de justiciu. La puștiunea de 30,000 fl. preliminari pentru comisiunea codificatoria de legi, s'a escu ore-si care discussiune, fiindu că comisiunul finan. stersesse 15,000 fl. d'în sum'a preliminară. După unu lungu discursu a ministerulu de justiciu Pauleru, camer'a primesce propunerea comisiunii. Celle-lalte capitluri a nemene se primescu tote după propunerea comisiunii.

Urmédia dezbatterea specială a su pr'a bugetului ministeriulu de militia (honvéd) Iuliu Györffy face în numele oppuștiunii propunerea, ca camer'a se votodie unu fond de 400,000, spre pensionarea veduvelor honvédi și a honvedilor nepotinciosi. Cser-tony înca vorbesce pentru acest'a propunere înse la votare maiortatea camerei respie propunerea lui Györffy. Pucini deputatulu mani nat. cari au fostu de facia la acea ședința n'au participatu la votare a supra acestu obiectu.

Tote celle-lalte capitluri se primescu după propunerea comisiunii finan.

În fine se dezbate proiectulu de resoluțiune allu lui Paulu Moritz despre biletele ferre pentru callea ferrata, și camer'a decide ca ministerulu de comunicațiune se dispuști și observe cea mai mare și scrupulosa supraveghiare în acest'a privința.

Cu acest'a ședința se inchiaia la 12 ore d. m.

Ședința de la 2. Iuliu 1873.

Presedintele deschide ședința la 10 ore. a. m. Mai toti ministrii sunt presentu. După verificarea procesului verbal se prezinta mai multe petitiuni. Ministrii Trefort și Kerkápoly respundu la unele interpellatiuni facute cu 3. septemane mai înainte, cu respunsuri înse, după declarațiunile interpellantilor, acum'a au perdutu interesulu, celi ce l'aru fi avutu mai înainte, deci acum'a fostu aproape superfluu.

Slavy infira apoi obiectele ce se vor dezbate numai de catu după redeschiderea camerei la toamna, candu se va dezbate și proiectulu de lege allu lui Luksics despre urea diurnelor deputatiloru.

Urmédia dezbatterea a supr'a unor petitiuni prezentate. În fine se cetesco rescriptulu reg. prin care ședințele camerei a amena de la 2. Iuliu pana la 8. Noemvre a c.

Presedintele dorindu deputatiloru caltorie fericita redica ședința la 12 2 ore d. m.

De langa vechiulu Istru, 6. Juliu, 1873.
(Ca-va de la espusetiunea universală.)

Dle Red! Desi ammentissem in correspondenti'a mea ultima din 17. Juniu a fire cea mai de pre urma in materi'a ast'a, totu-si una impregiurare, despre carea nu Vi-am ammentitu inca nemic'a pana acum'a, si carea sta in strinsa legatura cu celle comunicate, credu ca inca merita a fire pusa antea on-publicu cetitoriu, dereptu ce cu respectu vinu a Ve-roga se aveti bonitatea de a mai insera si aceste orduri in pretiuit'a „Federatiune.“ Vreu adeca se Vi comunicu ce-va de cas'a tierranului romanu de la Oravitia, despre carea ammentirati si D. V. in una nota adausa la corresp. mea prima. Avurati totu dreptulu facia de celle ammentite acolo, ca si candu ati fi vediatu-o mai nainto. — Nu sciu ce se diu, decatu ca la atat'a totu-si nu me asteptamu din partea ungurilor atotopenti-dupa celle vediate si esperiate facia de cas'a sassessa si secuisca, cari-su in ordulu celu mai buru, si in cari ospetii de tote colorile si conditiunile nu incapu; numai cas'a colonului romanu si cu dins'a si proprietariulu ei, carele a primitu fratiesce pre ungurulu, secuiulu barbaru (atunci) si pre sasulu flamentu si egoistu (pana si asta-di) pre pamentulu seu strabunu, ca asi odonora — (asta-di) — se-lu pota, unulu injuga mai greu decatu pre vit'a si a-lu desbraca de dereptulu de omu, era altulu a-lu despolia pre unde se asiedia, de casa si mesa, a-lu face din cetatienu „circumspectus“ — derecta respalata ospitalitati'salle, diu: cas'a romanului numai a ajunsu a fire despretiuita prin „praterulu“ vechiei metropole a Absburgilor! — Unu singuru politiiau fu ospele Joi in 3. Juliu tota diu'a, carele standu in usia spunea celor, cari se perdeau pre acolo si-lu intrebau din intemplanre ca ce casa e acesta? „E cas'a romanesca“ deora ce lipsesce tabl'a cu inscriptiunea, inca exceptiune din celle-lalte case tierranesci sassessa, secuisca, russessa (tauta, croata etc.) — Noi inisne ca romani nu amu cunoscutu-o pana ce amu intreatu, dar' apoi altii?! De altu cum nime se interesat de dins'a, ma neci ca ambla cine-va pre acolo, fiindu la una parte (ca si obiectele espuse) despartita de celle-lalte prin unu intrespaiu cam marisioru. Apoi chiaru se nu fia acolo, unde e, cercetatorii nu-pre multu s'ar interesat de ea, precum amu vediatu, ca-ci precandu eramu noi in trena'sa doue dame trecendu pre acolo intrara din intemplanre in tinda, se uitara in cas'a din ante; intrebura de politiiau, ca ce casa e acesta? „Das romanische.“ = „Geben wir, hier ist ja nichts zu sehen!“ — De altu cum, cine s'ar picht si interesat, rogu-ve Domnule Redactoru, de una casa pretinsa de a unui colonu adeveratu, carea semena multu pucinu cu cea a unui dilleriu necagitu, carele tragundu tota diliti'a in jugulu cellu greu si carele traiesce numai din gratia calalului fora de lege si D-dieu, nu pote, ne avendu neci cu ce, a-si provede bieta casuta cu celle necesarie economiei, sorgintei lui de vietia. — Si ca se pota convinge ori si cine de adeverulu celorlu disse me voiu margini a infira podoba (ca se me esprimu cu cuventulu tierranului) casei romanesce din Vien'a; nu voiu amenti de esterioru, carele e ca esteriorulu casei tierranului de la munte, si cu care ne-amu indestulitu si noi, decatu numai atat'a, ca e cu doue chilie: din ante si din dereptu, si una tinda. In chilii'a din ante: unu resboiu (slativa) micu cu sandi'a intinsa cu doue cujeice (furce de torsu) in mediulu chiliei, doue scaune lungi, — una mesa la usia (carea tierranulu o pune in fruntea casei) cu una ciabica (cusima) negra, una duera, una pipa si unu saculetiu de tabacu pre dens'a; apoi una ladutia langa unu pariete; 4 icone, 4 portrete micutii tierranesci, una miratoria, (oglanda) apoi doue pandiature pre unu pariete si una tasca de pandia (lana) pre altulu, 2 pieptaria; in chilii'a din doreptu: o mesa, doue paturi, 2 scaune, 2 icone, nisea camesie acatiata pe pareti (ce tierran'a nostra nu face neci candu, ca-ci spre acestu scopu are asi'a numitele rudi.) Ecce! Domnule Redactoru! tota podoba tierranului nostru! Ecce arangiammentulu facutu de cei-a, cari nu-lu pricepu! — Unde sunt rudile lui celle incar-cate de vestmentu?! unde cuiarielle celle imp-primite incarcate cu vase de tota specii?! unde requisitele lui celle originali, cari si-le face ellu pre celle mai multe?! — Tote acestea trebuiau se lipsesca din cas'a romanului,

precum nu lipsescu din a sasului, secuiului etc. Ce se diu de curtea (ograd'a) casei, allu carei locu (destinat anume precum se vede fora de ce-va semnu de ingradire (inchidere) aduce omulul a mente de una casa pustia (cum ar' numi-o romanulu se o vedea). Pentru ce nu s'au ingrigitu dispunatorii si arrangiatorii ca si cas'a romanului se fia asi'a ca alle celorlalti tierrani, cari au tote requisitele econo-mice prelanga casa; a caroru curte e ingradita s'au inchisa?! ma, pana si sassulu, sass'a, secuiulu si secuiance'a sunt aci, cari primescu ospetii; dar romanulu ca in palma. — Numai romanulu precum am d'issu mai susu, si anume colonulu a trebuitu blamatu la lume, ca asi'a sa nu-lu pota mustra intiellegintele (romanu) carele inca nu merita mai buna omenia antea Ungurului! — Si-au ajunsu si aci poft'a domnii nostri, si-au manifestatu amorea cea mare si fraternitatea carea o au facia de romani in genere, si prin Vien'a. — Neci au facutu si facu ei acetate fora de scopu; nu, si acestu-a e cunoscutu noe totororu, — nu-lu mai amen-tescu aci, ca-ci lu-bucina destulu domnii red-actori, si numai unii romani orbiti nu pota sau nu voiescu a-lu cunosce. — Destulu ca acetate una-data su-fapte complenite, ce va urma vomu vedé.

Unu Cercetatoriu.

Vorbirea de aparare

a judelui de tribunalu reg. din Dev'a I o a n u B a l o m i r i, in caus'a sa disciplinaria, inaintea tribunalului disciplinariu allu tablei reg. din Tergulu-Muresiului, rostita in 26. Aprile 1873. cu occasiunea pertractarii finale disciplinarie.

— Fine. *) —

Acum veniu la alu duoilea feliu de inculpare, adeca incungiurarea d'a me folosi de limb'a maghiara in afaceri oficiale.

1. Cumca eu limb'a oficiala de statu asi u fi incungiurat'o atunci, candu eu ca jude regescu si funcioniariu de statu am vetematu art. 44. §. 1. din annulu 1868. (in unghol. szárdékosan) cu o demonstratiune intentiunata, vrendu eu cu iudereticia a intrebuintia si a aplicat din legea susu citata numei acei §§-i, cari nu sunt pentru funcioniarii statului, ci pentru funcioniarii jurisdictionali si municipali.

La inculparea ast'a respundu, cumca §. 1. allu art. de lege 44. din annulu 1868. in casulu prezentu nu se pote applica; pentru ca pentru judecatorielle regesci este o determinatiune legala speciala in §. 13. allu legi susu citate.

Daca §. 1. s'ar applica la judecatorielle reg., atunci §. 13. ar fi de prisosu. Si judecatorielle de forulu antaiu sunt escepte si din §. 13. allu legi citate, prin art. 4. §. 6. liter'a d. din 1869. unde sta espressu, cumca §. 13. allu art. de lege 44 din 1868. este d'a se applica numai la judecatorielle mai inalte.

Prin urmare judecatorielle de forulu antaiu, pe bas'a §. 6. liter'a d. allu art. de lege 4 din annulu 1869. nu stau sub poterea obligatoria nice a §-lui 1. nice a §-lui 13. din legea citata (Art. 44. 1868.) ci si sub poterea obligatoria a §§-loru celorlalti din acestu art. de lege.

2. Cumca eu chiaru dupa interpretarea ce am datu eu insu-mi §-lui 4 allu art. de lege 44. din annulu 1868. am vetematu legea susu citata prin aceea, ca eu in 5. Juniu 1872. am datu presiendintulu tribunalului meu din Dev'a o declaratiune scrisa nu numai nu in limb'a maghiara, dara neci batera in limb'a mea materna, ci in limb'a germana (ca cum eu prin intrebuintiarea limbei germane in loculu limbei romane mai tare asi u fi vetematu legea respectiva, decatu daca scrieam romanesce) — si apoi ca alta declaratiune data la tabl'a regesca din Vásárhely sub presid. Nr. 176, am facutu in limb'a romana, si a trei-a declaratiune data la tabl'a regesca din Vásárhely sub Nr. 3982/1872. am dat'o in limb'a germana prin ce asi u fi facutu numai o demonstratiune si asi u fi despretiuitu legea aretandu-me indereptetitu a incungiura intrebuintiarea limbei maghiare.

La ast'a respundu, cumca §-ulu susu citatu 4. allu art. 44/1868, la declaratiunile

mele pomenite ca private, nu se pote applica. Legea citata §. 4. se pote applica numai la scrisorile officiantiloru in oficiu si din oficiu, dara nu si la cele, cari le face cine-va, de si chiaru unu officiant, in caus'a sa propria.

Daca limb'a oficiala a tablei regesci este limb'a maghiara; atunci declaratiunile mele date in alte limbe, nu intemeidia processu disciplinariu, si pedepsa disciplinaria in contr'a mea, ci numai respingerea simpla a scrisoriloru mele.

De altmintrea am de a observa, cumca nu simpathi'a cãtra un'a sau alta limba *), nece atthipathi'a contr'a limbei maghiare, ci impregiurari si motive mai rationale me au indematat si silitu a intrebuintia o data limb'a romana, alta data cea germana.

Fiindu ca §§. 1. si 13. ai art. de lege 44. din 1848. nu-si estindu poterea si asupr'a judecatoriiloru regesci de forulu antaiu, ceea ce se pote vidé destullu de chiaru din intiellessulu §-lui 6 lit. d. art. de lege 4 din 1869. asi'a-dara numai ceilalti §§. ai legi mentionate se pota applica la tribunalele regesci de forulu antaiu.

§ 5. allu art. de lege 44. dispune, ca daca unulu sau altu officiantu ar avé greutate cu intrebuintiarea limbei maghiare, atunci officiantii respectivi pota intrebuintia ori-care alta limba a jurisdictionei, in afacerile interne oficiale.

Cumca eu in annulu trecut, incepundu lucrãrile oficiale in limba maghiara, am avutu greutate in prassa cu limb'a maghiara, e constatatu prin declaratiunea domnulu presiedint Bodola, pecum se pote vedé din acte.

Daca eu prin intrebuintiarea limbei germane, sau mai bine dicundu, prin incungiurarea limbei maghiare am vetematu legea respectiva; atunci vetemarea legi prin intrebuintiarea limbei germane in loculu limbei materne nu e mai grea, si vin'a mea nu e mai mare; si daca eu am incungiuratu cu dereptu limb'a maghiara, adeca daca nu am fostu restrinsu numai a intrebuintia un'a din celle-lalte doue limbe, dupa placulu meu.

3. Cumca eu in afacerile mele oficiale interne, in multe cause am intrebuintiatu limb'a romana si cea germana.

Asta e adeveratu; dara m'am sciutu indereptatitu la intrebuintiarea limbei romane si a cellei germane pre bas'a legi susu citate (art. 44. din 1868. §§. 5. si 8.) cu atatu mai vertosu, cu catu in actele acele am aflatu limb'a romana si cea germana intrebuintiate, si de antecessorii mei adeca de judecatori ca referenti.

4. Cumca eu cu vetemarea §-lui 8. allu art. de lege 44. din annulu 1868. am intrebuintiatu limb'a romana in cause alle personelor de nationalitate maghiara si anume: Kováts Maria, Barsay Elek, Bodo Davidné, si Kokos Lázár.

La ast'a respundu urmatorielle.

Ce se atinge de Kováts Maria, in acesta cauza am facutu 12 concepte unguresci, unulu nemtiescu, si unulu romanescu. Celu nemtiescu l'am facutu pe o supplica data in limba germana.

Ce se atinge de Barsay Elek, nice o vorba romana, ci numai doue concepte germane pentru judecatori'a c. r. din Gmunden in Austri'a de susu.

Ce se atinge de Cocosiu Lazaru (nu Kakkas), acestu-a e romanu nu e unguuru, si totu-si unu conceptu singuru in caus'a densului a fostu facutu de mine in limb'a maghiara; altulu de feliu nu.

Ce se atinge de Bodo Davidné, caus'a-ereditaria a acesteia tota s'a pertractatu de mine numai in limb'a maghiara.

De altmintrea eu conceptele mele tote le am dusu in sidintia, si acolo le am cetitu si daca acolo s'au primitu concepte nemtiesci pentru judecatori'a c. r. din Gmunden in Austri'a de susu, si s'au espeduitu; si daca este in fapta vr'o vetemare sau calcare de lege acest'a, apoi nu numai io sum vinovatu, ci si ceilalti membri judeciali, cari au conlucratu la efectuirea, si expeduirea conclusului luat la propunerea mea.

5. Cumca eu in caus'a ereditaria a lui Dura Sándor, chiaru dupa interpretarea mea, asi u fi vetematu §-lu 12. allu art. de lege 44. din annulu 1868. candu eu pentru impartesirea unei decisiuni a curtii de cassatiune am

*) Unui romanu nici in casuri de novia nu-i este eretatu a se lepeda de simpathi'a ce trebuo s'o aiba cãtra limb'a sa. Red.

facutu conceptulu de impartesire in limb'a romana, de si legea apriatu statoresce, cumca numai la cererea partiloru, se pota decisiunile tribunaleloru superioare si in alte limbe; dara in limb'a maghiara totu-de-un'a.

La ast'a respundu: E adeveratu ca §-lu susu citatu e chiaru, limpede si usioru de priceputu; si tocmai pentru ca e asi'a tare limpede si chiaru, in casulu acestu-a in contr'a mea nu se pote applica.

Paragrafulu susu citatu 12. tractedia despre resolutiuni, decisiuni, si sentintie alle tribunaleloru superioare; candu mie mi se imputa impartesirea indossativa.

In casulu prezentu decisiunea curtii de cassatiune era de impartesitu lui Dura Sándor si contrariului in copia oficiale, adeca in limb'a maghiara din cuventu in cuventu. Ast'a se pote vidé din acte.

Cumca eu scrissorea adausa, adeca in sciintiarea adausa indossata pe copi'a maghiara, am conceput'o in limb'a romana; caus'a a fostu ca insu-si recursulu de nulitate, allu partii respective, cãtra curtea de cassatiune a fostu datu in limb'a romana.

Daca curtea de cassatiune si respective tribunalulu a primitu scrissorea de nulitate in limb'a romana; ca atatu mai tare am socotitu eu, a i impartesi o copia maghiara cu unu indossamentu in limb'a romana. Ast'a se pote vidé din acte.

Dupa pertractarea finita procurorulu regescu a propusu, ca inculpatulu se se judece de vinovatu, si la pedepsa de gradulu alu duoilea, adeca la o infruntare, sau admonitiune (fodds) precum si la portarea spesseloru de investigatiune.

Tabl'a a judecatu pe inculpatulu de vinovatu, si la pedepsa de gradulu antaiu, adeca displacere — (Missbilligung, roszálás) si la portarea spesseloru investigatiunale in suma de 86 fl. 60 cr.

In urmarea appellatiunei facute de judecatulu la tribunalulu suprema in Pest'a acestu-a in 27. Juniu a. c. dupa pertractarea finita tinenta cu inculpatulu, a incuviintiatu sentinti'a tablei regesci din Maros-Vásárhely.

Motivele tablei regesci au fostu: 1. lucrare sau sporiu pucinu din partea inculpatulu in 7½ lune; 2. in privinti'a limbei a) pentru ca a intrebuintiatu limb'a romana si germana in afacerile sale oficiale interne, adeca estrassele in colele sale de referata pe partea stenga; b) pentru ca declaratiunile sale la tabla le a datu in limb'a romana si germana in loculu limbei maghiare.

Curtea suprema din motivele tablei in privinti'a limbei a luat in consideratiune numai pe alu duoilea, in contra judecatulu — adeca intrebuintiarea altoru limbe, in loculu limbei maghiare, in declaratiunile sale date la tabl'a regesca din Maros-Vásárhely.

Strimtur'a Maramuresiului,

in 17. Juniu 1873.

Domnule Redactor! Ve rogu a da locu acestui art. in colonele pretiuitulu D. V. diuariu „Federatiunea“, ca binevoitorii natiunei nostre, cari au vr'o influentia si potere, se ne apere de unu pericu, ce ne ammentitia, ca-ci la din contra „va fi reu de noi, inante de a ni fi fostu bine.“

Ni va fi reu Dle Red. ca-ci domnii cei mari de la tergu cellu mare d'in Pest'a, din candu in candu tramitu natiunei romane, cate unu asi'a numitu „puiulu tergu!“ forte periculosu natiunei romane!

Puiulu tergu candu sosese in provincia este golasielu; inse aci, avendu nutrimentu bunu, cr' aerulu fiindu prospetu si curatu, in scurtu tempu prinde aripe, si apoi cu maru passiune sbora din communa in communa spre a-si cercã locu siguru de cuibu pentru venitoriu, si spre nenorocirea nostra, pre a locuri-a s'a si incubat pui d'acesti-a, — si sciti unde? Chiaru in scolele nostre confessionale, alle caroru edificie de si sunt cam mici si simple, totu-si le-a aflatu de bune, ca-ci mai tardiu se voru edificã altele mai grandeose si mai pompose; — noi vomu edificã scole mari si pompose, dice magiarulu cãtra badea Ionu; pruncii vostri voru poté veni se investie acolo, voru capatã carti fara bani, ba pruncii cei sermani voru fi provediuti si cu vestiminte; pre invetiatoriu lu vomu platí noi,

acestea tote din banii nostri, se voru face, si atunci scol'a aceea se va chiama scola comunala!

Romanulu ametitu de nece promisiuni asiá grandeose, eugata in sine cá bine aru fi diu aceea; elu nu scie sermanulu cá aceste tot', si altele ca acestea, totu din pung'a si sierpariulu lui se platescu, si se voru plati; romanulu nu si-duce aminte, cá Sárge Miska fitoriulu loru invetiatoriu comunalu, va avé de principiu latirea limbei magiare, ér nu a celei romane, intre prunci romani; pruncii voru ajunge etatea junetiei, inse limb'a materna nu o voru cunosce, apoi ce folosu, ce sperantia pote avé natiunea in assemenea barbati, cari nu sciu limb'a mamei loru? cá-ci precum dice unu barbatu mare romanu: „Limb'a face natiunea, natiunea face patri'a, cine nu scie limb'a, nu e fiu natiunei salle, prin urmare nu e membru patriei.“

Sárge Miska va fi denumitu invetiatoriu comunalu in una communa curatu romana, pre langa unu salariu annualu de 400—600 fl. precandu Maftei sermanulu, totu in acea communa, avea unu salariu invetiatorescu de 60 fl. v. a. — si totu-si lui badea Ioanu nu-i cade asiá de greu a plati aelle sute culesse sub altu nume, totu d'in sierpariulu lui, ca cei 60 fl. v. a. culesi sub numele de repartitiune a invetiatoriului.

Béa si te veselescu Miska, cá-ci mare este plat'a t'a sub magyar alkotmány-ulu de facia si tu Maftei rabda si taci, inse „tiene minte“ ér tu poporu romanu prototipulu sufserintoloru, plateste si suffere, inse „nu te teme“ cá . . . odata si tu se-ti perdi pacientia si se se trediesci.

Daca ministeriulu de cultu si instructiune publica dechiarandu scolele nostre confessionale, de scole comunale, si le va luá de sub padia autoritatiloru besericesci, si in loculu dirigintelul scolaru, care pana acuma a fostu parochiulu localu, va denumi pre judele comunalu, care si in officiu s'eu inca abusedia de multe ori, ore nu va abusa mai de ne-numerate ori pe carier'a invetiamentului fiindu denumitu ca diriginte unu atare individuu care nu a amblatu la scole n'ei candu? Sau dora ministeriulu e de acea perere, cá si in comunele de prin provincie, s'au omenii pre aceea-si trepta de cultura ca si cei din Pest'a.

Daca autoritatile natiunei romane, cari cunoscu starea poporului, incepundu de la coliba pana la palatu, nu voru colucrá cu poteri unite spre sterpirea acestui periclu care prinde radecine, atuncea scolele nostre sunt perdute. — Se sacrificamu Dloru, ori si ce pentru sustinerea scoleloru confessionale, cá-ci cu cátu vomu sacrificá mai multu pentru sustinerea loru, cu atátu mai pucini cruceri vomu fi restrinsi a da pentru sustinerea prisioniloru din institutelu correctiunarie (temnitie) cá-ci cultur'a ruinedia aceste institute si edifica scolele“ — inse numai cultur'a nationale.

Cari sunt acei-a, cari implu institutelu correctiunarie si tienu pre politia in activitate? Cari sunt acei-a, cari conturba pre vecinu in posesiune, conturba pacea tierrei si o aduce in miscare revolutionaria? Ore nu sunt cei ce stau pe trepta cea mai de josu a culterei nationale si a moralitatii, fiindu orbiti de promisiunile cellea fára de numeru?

Sé redicamu scole confessionale, cá-ci numai acestea sunt salutarie in assemeni impregiurári, si se ne cultivamu in directiune nationala; éra domniloru unguri li dicemu, ca si ei se aprinda fac'la dreptatii si se lasse, ca in statu liberu scol'a si beserica inca sé fia libere.

I. Muresianu
invet. confes.

Diurnalistic'a judana.

Dica cine ce va vré, eu inse acum totu-si vinu a afirmá, cá judanii, fiii poporului alesu, dar totu-odata si blastematu de Ddieu, n'au alta chiamare pre pamentu, decátu numaj si numai d'a servi de flagelu allu Creatorelui pentru cei-lalti moritori, pentru celle-lalte fiintie omenesci. Pentru aceea ei pentru nimic'a n'au inclinatiune, n'au rivna si daru de la natura, decátu pentru speculatiuni, basardu, si insielatiuni. Acestu-a este terrenulu pre care ei cu indemanare si propria istetime se facu din strentiari bancari mari — din tien-

tiari armasari. Da, acestu-a este terrenulu loru, pentru cá numai pre acesta calle potu sé storca si suga succulu vivificatoriu din arteriele poporeloru de altu neamu.

Si cu tote aceste ei nu se marginescu aci, ei tindu a infectá, cu lepra afuriseniei loru, intrega atmosfer'a; tindu a face din ori si ce nobila si sublima chiamare unu mediu-locu de speculatiune. Asié intre altele diurnalistic'a in celle mai multe staturi, dar cu osebire in Ostrunguri'a, este intru atát cuprinsa de liftele judanesce, incátu ea asta-di este degradata la rolulu rusinosu allu mistificatiuniloru, si aberratiuniloru. „P. Lloyd“, organu semi-officialu, in fruntea carui-a stá ingeniosulu Max Falk, ni dede dillele aceste una noua proba despre gresit'a cariera ce si-au alesu lucratori di officiu' a acestui diurnal. Ei sciu vorbi cu mare focu si sentiu, si cu cea mai neobrasanca cunoscintia despre totu ce se intempla in lume, si mai vertosu despre celle ce se intempla in Iapania, Chin'a, pre la Chiv'a etc., inse candu vinu a vorbi despre celle ce se petrecu intre poporele din puterniculu semi-statu ungurescu, atunci ei se areta in adeverat'a loru valoare, se areta ceea ce sunt: pigmei ignoranti, siarlatani de profesiune. Ei nu sciu de cátu sé laude pana preste fire pre toti cáti i platescu cu bani scumpi, scosi de pre spatele poporeloru, — éra pre de alta parte sé insulte in modulu cellu mai nedemnu pre toti si totu ce nu este dupa gustulu stapaniiloru loru, cu cari facu bune gescháfturi, si apoi pre langa acest'a mai au nerusinaréa d'a scrie despre lucruri, despre cari n'au nici umbra de idea, cu tote cá sunt de notorietate publica.

Si ca sé aretu cá aceste assertiuni nu sunt luate din ventu, asiú poté sé demonstré diu cu ori si ce numeru din ori si care foia judanesca. De acesta osteuela sciu inse cá me dispensedia on. cetitori, de-ora-ce toti cunoscu atitudinea si valoarea foieloru judane. Inse cu tote aceste, ca sé-mi justificu cellu pucinu indignatiunea ce se vede espressa in aceste pucine síre, me provocu totu-si la unele casuri. Mai asta toamna, candu appropie trei milioane Romani de sub egemonia ostrunguresca imbracara doliulu la morte cellu mai mare martiru allu poporului romanu, diuariulu „P. Lloyd“ scrisse cu acesta ocasiune unu articlu lungu si latu, in care Iancu nu figurá de cátu ca capu de banditi, éra poporulu romanu ca banda de hoti, tetiunari si ucidietori. Numaj penn'a unui judanu, a carui patria este lumea, si allu carui Ddieu este vitielulu de auru, a potutu sé califce astfelulu lupt'a pentru libertate a unui poporu, care abié in anii 1848/9. a potutu sé rumpa catusiele cari atáti-a secli lu-tienura legatu de glia.

Si acestu-a, care scrie astfelulu, ca organu allu unoru plutocrați judani si matadori unguri, se giredia si de fidelu intepretoru allu aspiratiuniloru si sentimintelor natiunei unguresci. Nu vreu sé scrutédiu, cu ce dreptu face ellu acest'a, este de ajunsu sé scim cumcá ellu are pretensiunea d'a scrie in numele natiunii unguresci, ceea ce noi trebue sé credemu si sé ni insemnamu bine, ca sé nu li remanemu detori. Nu fratietatea, nici armonia si bun'a intelligere intre poporele colloctiorie, ci ur'a si sentiulu de resbunare se pronoga si alimentedia pre acesta calle si prin acestu modu de tractare.

Unu altu essemplu de ridiculosa ignorancia si rusinosa demascare a acestoru fanfaroni de diurnalisti magiaro-judani, ni dete mentionatulu diurnalulu numai acum de currendu. Ossamentele marelui archipastoru gr. or. Sigun'a inca nu erau bine astrucate si domni judani de la „P. Lloyd“ dupa informatiunile altoru judani de la „Neue Temesvárér Zeitung“ se si grabina a alarmá lumea cu absurditatea absurditatiloru, cá guvernulu ung. ar' avé de eugatu a numi in loculu marelui barbatu pre bunulu patriotu si episcopu gr. cat. I. Olteanu. Dar nu fu destullu cu atát'a, ei a dou'a di se grabira a rectifica acesta scire si totu-odata a sé inglodá si mai aduncu in ignorantia si stupiditatea loru; ei lassara pre Olteanu si incepura a pregati callea pentru Ssa episcopulu de la Aradu, Ivacicovicu, dar totu-odata fecera si aici observatiunea, cá combinatiunea din urma inca

nu va poté sé stee de-ora-ce si Ivacicovicu este gr. catolicu!

Vedeti deci, iubiti cetitori, ce felu de creature imbecile sunt ingagiate a formá opiniune publica si a informá lumea din afara despre starea lucrurilor interne din acesta monarcia a despotismului germano-magiaru. Ei vorbescu de inlocuirea unui archiepiscopu gr. or. prin unu episcopu gr. cat., vorbescu de numire acolo, unde prudintia si tactic'a fericitului Sigun'a a assecuratu Besericei salle libera allegere. Ei si permittu a vorbi de noi si nu-si iau ostenell'a d'a inveliá a ne cunosce. Si domni de la potere i remuneredia pentru aceste servicie. Rusina, de trei ori rusine! m. r. c.

VARIETATI.

(Numiri.) D. Dr. Ionu Michali procuror cottense, este numitu membru comisiunii ossaminatorie la facultatea juridica d'in Sigetulu Maramuresiului.—B. Ionu Gyenge este numitu essecutore la judecatori'a core. d'in Sigetulu Maramuresiului. — D. Ionu Branu de Lemeni jun. este numitu notariu la tribunalulu reg. d'in Panciova.

** (Necrologu.) Augustinu Moldovanu, fostu teol. an. II. in Ghier'la, dupa unu morbu de 6 lune in 4. Iuniu a. c. dede sufletulu seu blandu in mane potintelu Creatoriu, lasandu in doliu pre iubit'a si multu intristat'a sa mama preutesa vedua; pre mai multi frati si surori. Dormi in pace spiretu modestu, esemplariulu moralitatii, fratietatii si concordie! — Sanmargit'a, 1873.

** (Incendiu.) D'in Alb'a-Jul'a ni se scrie, cá acolo in 24. Juniu a. c. a' eruptu incendiu infricosiatu, si in pucine mominte foculu a mistuitu, ce multi locuitori sirguintiosi au cascigatu cu sodorea fatiei in viet'a loru pana acum'a. Foculu a fostu infricosiatu, inse mediulocele d'alu stinge au fostu prea pucine, insuficiente.

(Comitetulu creditului fonciariu rom.) este constituitu, incepundu chiaru in 3. Juliu primele lucrari de organizare. D. Georgiu Ghermanu a fostu alesu presiedinte Ionu Brateanu vice-presiedinte. Comitetulu astfelulu constituitu, a delegatu pre d. Ionu Ghica direttore provisoriu si a numitu pre d. Dem. Sturza sub-directore. — Cei doi membri, cari mari trebuiau in consiliulu de administratiune allu creditulu fonciariu romanu, s'au alesu in personele domniloru Lazaru Calenderu si Xantu.

(Dlu P. S. Aurelianu), directorulu scolei de agricultura si silvicultura de la Fe-restrau in Bucuresci, membru comisiunii espositiunii romane de la Vienn'a si membru numitu din partea tierrei in juriulu internationalu allu espusetiunii, a fostu alesu, in 16. Juniu, de cátra collegii sei, vice-presiedinte in grup'a II. sectiunea masineloru. Gratulamu dlui Aurelianu pentru acesta distinctiune.

(Societatea academica romana) este convocata, dupa statute, pre diu'a de 1/3. Aug. viitoriu, Sesiunea acestui corpu va fi forte interessanta annulu acestu-a, avendu a-si face intrarea in societate dd. Odobescu, Hurmuzachi, D. Sturza, P. S. Aurelianu, N. Cretulescu, etc. Discursurile ce se voru pronuncia cu acea ocasiune credemu cá voru fi destullu de insemnate si utile literaturei nationali.

(Imenèu.) Dlu Antoniu Sanciali, v.-procuroru la tribunalulu reg. din oppidulu Hatiegu, si-va serba cununi'a la 14. I. c. cu frumos'a si amabil'a domnisoru Emili'a Gerendi. Ceriulu binecuvinte acesta insotire si faca viet'a junei parchie dulce si placuta.

(Dictionariu albanesu.) Filologulu albanesu din Durazzo, d. Cristoforide calletorescu de presinte prin tota Albani'a, spre a aduna materialu pentru unu dictionariu albanesu completu. In calletori'a sa trecu si prin Scutari, unde petrecu mai multu tempu in societatea lui Jubani, assemene filologu albanesu, care tocmái se occupa cu edarea biografiei lui Scanderbeg in limb'a albanesa. — Aseptamu cu ardore apparinti'a dictionariului din castiune, de ora-ce prin ellu vomu fi pusi in pusetiunea, d'a cunosce mai bine affi-

nitatea ce assiste intre limb'a albanesa si cea romana.

Scri electrice.

Belgradu, 8. Juliu. Agintele romanu d'aici, D. Vacarescu este numitu maresialu de curte si consiliariu la curtea domnitoriului Romaniei.

Roma, 8. Juliu. Minghetti dechiará, cá numai disolverea camerei actuale i va face possibile compunerea noului cabinetu. Regele nu sa invoitu inca cu acesta disolvere.

Parisu, 8. Juliu. Macu-Mahon presiedinte republicei franceze inca fu invitatu la espusetiunea d'in Vienn'a, de ora ce prim'a invitatiune in acesta privintia fu adressata lui Thiers.

Versali'a, 8. Juliu. Este probable, cá in 25. Juliu siedintiele adunarii nat. se voru amená.

Invitatiune!

Fiendu-cá scol'a principala gr. cath. d'in Reginulu-Sassescu d'in partea mai multoru contrari fu atacata, cumca de cáti-v'a anni, si alesu d'in 1864—5. aru regressá, subscrisulu in numele Directiunei scol. si a corpului invetiatorescu vinu a invitá cu tota onorea pre On. Publicu d'in locu si giuru, pre cumu si pre toti interesatii a luá parte la essamentele publice ce se voru tiend in diu'a de 11/23. Juliu a. c. spre a se convinge despre progressarea acestei scole. Assemenea sunt rogati a luá parte si onorabilii parenti ai copiiloru atátu cei d'in locu, cátu si cei d'in comunele mai departate.

Reginulu-Sassescu, 29. Juniu 1873.

Georgiu Maioru,
Invetiatoriu prim.

Insciintiare.

Opsiorulu „Cununa de doliu pe mormentus s'au manualu cu mai multe viersuri apoi Ertatiuni la inmormentari romanesci, despre a carui edare am fostu anunctiatu in nr. 27 allu pretiuitulu diurnalulu „Federatiunea“, de presinte dupa ce si maritulu Ordinariatu allu Diecesei gr. cat. de Gherl'a prin resolutiunea d'cto 7. Juniu a. c. nunumai la aflatu de bunu si corespundietoriu scopului, ci auctorele editore fu si assecuratu cá va fi carteciá recomandata partinirei cellei mai caldurosee clerului din diecesa, — se afla sub tescu si vi aparé cellu multu cu finea l. c. st. v.

Deci acci Onorabili Domni, cari au binevoitu a se prenumerá, sé fia putionu cu asceptare, cá-ci indata ce-va aparé li se voru transmite pe „Anticipatiune postale“ (Nachnahme) esemplarielle commendate.

Daca ore-care din Onor. Dni prenumeranti si-au schimbatu locuintia de la incunosciintiare facuta in coce, sé binevoiesca a mi scrie numai decatu, ca sé fimu feriti de niscari neplacari cu ocasiunea spediurei.

Cu asta ocasiune mi-renoescu rogare cátra toti cei ce ar dori a avé acesta carteciá si cu deosebire rogu pe O. Dni preoti, frati invetiatori si cantori a nu lasá pentru unu pretiu baccatelulu de 50 cr. v. a. acestu manualu cá-ci sum convinsu cá chiaru la prim'a folosire si-voru scote pote inca indoitu costulu carteciellei intregi.

Colectantii voru primi alu 11-lea esemplariu in semnu de recunosciintie.*)
Ocn'a-Desiului, la 1. Juliu 1873.

Georgiu Stefanu,

docinte ca auctorelu-editore alu opsiorulu

*) Cella-lalte diurnale romane sunt rogata a reproduce acesta insciintiare.

ALESSANDRU ROMANU

Propriet., ed.t. si respondiet.